

Jiří Štěpanovský

Politický vývoj současného světa poskytuje obraz řady na pohled protichůdných a rozporných událostí a jevů. Do popředí zejména vystupují na jedné straně eskalace barbarské a brutální intervence amerického imperialismu ve Vietnamu a na straně druhé poměrně úspěšný rozvoj spolupráce mezi státy východní a západní Evropy, donedávna rozdělovanými domněle nepřekonatelnými bariérami studené války. Tento rozdílný vývoj v různých částech světa je i v řadách pokrokového hnutí mnohdy rozdílně chápán a hodnocen a jsou z něho vyvozovány rozdílné závěry, zejména pokud se týká prostředků a metod boje, které je třeba ve světovém revolučním demokratickém, protiimperialistickém a mírovém hnutí uplatnit.

Socialistické země mají životní zájem na takové Evropě, jejíž soudržnost by se zakládala na mírové spolupráci. Řada jejich předchozích dílčích plánů a návrhů směřovala ke snížení napětí v Evropě a ke snížení válečné hrozby, vznášející se nad tímto světadílem. Koncepce socialistických států jak dosáhnout upevnění bezpečnosti a rozvinutí mírové spolupráce v Evropě byly ve svých podstatných rysech formulovány v bukureštské deklaraci, přijaté v minulém roce členskými státy Varšavské smlouvy, a v deklaraci evropských komunistických a dělnických stran, vydané závěrem jejich letošní konference v Karlových Varech.

Ani hrozivá situace ve Vietnamu nemusí bránit dalšímu rozvíjení mírové spolupráce a úsilí o uvolnění uvnitř Evropy. Je přirozené, že americká intervence podvazuje a omezuje možnosti spolupráce socialistických zemí s USA, tato okolnost se však nevztahuje na jejich styky se zeměmi západní Evropy. Je tomu tak tím spíše, že západoevropské země se téměř bez výjimky ukázaly hluchými vůči opakovaným výzvám Washingtonu, aby pomohly americkým akcím ve Vietnamu, byť i jen symbolickým příspěvkem. Ba co víc, Francie a v menší míře některé další země otevřeně odsuzují intervenční válku v jihovýchodní Asii. Generál de Gaulle to dal jasně na srozuměnou během své asijské cesty v minulém roce. Dokonce i britská vláda vydala sice obezřetně, nicméně však kritické prohlášení, když USA rozšířily bombardování i na města Hanoj a Hai-phong v severním Vietnamu. Prohloubení přátelských styků mezi SSSR a Francií dosáhlo takového stupně, že ministerský předseda Kosygin mohl prohlásit ve francouzské televizi, že nikdy předtím nebyly takové svazky mezi dvěma velkými zeměmi náležejícími k rozdílným společenským soustavám.

Je zřejmé, že právě Evropa je tím světadílem, který má sehrát pozitivní úlohu v procesu vyjasňování rozporuplného obrazu současného světa. Na půdě kontinentu rozděleného po dlouhou dobu studenou válkou a těhotného stálým napětím se dnes rozvíjí úsilí o překlenutí propasti vzniklé v minulosti. Napomáhá mu skutečnost, že studená válka musila ustoupit v konfrontaci s reálnými potřebami evropských zemí, že mythus o hrozbě komunistické agrese se začíná stávat neudržitelným. Těmto snahám napomáhá i krize protínající

severoatlantický blok, i prohlubování rozdílných národních zájmů určitých států západní Evropy i širší proces umožňující v téže době členským státům Varšavského paktu vyvíjet více iniciativy ve své zahraniční politice. To vše vede k hlubším změnám ve vztazích mezi evropskými státy bez ohledu na jejich příslušnost k rozdílným blokům.

Bylo by ovšem naivní očekávat, že prosazované změny v mezievropských vztazích nenarazí na odpor těch imperialistických států, vlád a kruhů, které se nejvíce přičinily o vznik napětí a studené války v Evropě a po léta — bohužel nikoli bezvysledně — se pokoušely mařit uskutečnění těch opatření, která by vedla k uvolnění napětí a upevnování evropské spolupráce a bezpečnosti. Přestože je celosvětovým vývojem nucena se v mnohém přizpůsobovat tlaku reality, lze zaznamenat, jak se vláda Spojených států amerických staví stranou nových trendů k evropskému sblížení. Je pravda, že USA opětovně vyslovovaly své přání, aby se Evropa sjednotila a zorganizovala. Byla tím ovšem míněna především západní Evropa, buď jako sféra americké politiky anebo jako americký partner či nástroj, sloužící k odstranění či oslabení socialismu ve východní Evropě. Kdekoli se jednalo o zájmech evropské bezpečnosti, USA vystupovaly anebo se alespoň pokoušely vystupovat jakožto poručníci západní Evropy.

Události posledních let však prokázaly, že může být jen málo pochyb o tom, že nové klima celoevropského sblížení se nevyvíjí v souladu s představami západní koalice vedené Spojenými státy, ale spíše podle de Gaullovy koncepce emancipace západní Evropy z amerického vedení. Tato probíhající reorientace předchozího politického kursu fakticky znamená neúspěch dlouho hláсанé evropské politiky západní koalice, obvykle pokládané — byť i ne vždy zcela právem — za politiku americkou. V letech vypjaté studené války se však s touto politikou ztotožňovala veškerá evropská vládnoucí buržoazie a uskutečňovala ji. Američané však, vzhledem ke své dosavadní převaze a rozhodujícímu vlivu, nesou nepochybně větší část zodpovědnosti za její neúspěch.

Je pravda, že USA počaly zaujímat realističtější přístup k evropským otázkám po nástupu zesnulého presidenta J. F. Kennedyho, i když, obecně řečeno, toto jejich přizpůsobování evropským realitám bylo velmi pomalé. Náhlá smrt presidenta Kennedyho tento proces ještě dále zpomalila. Apolitická víra v prozatímní charakter společenských změn ve východní Evropě byla jedním z hlavních amerických sebeklamů, jejichž plné odvržení není ještě zcela jisté, vzhledem k tomu, že se na nich zakládaly mnohé dlouhodobé politické koncepce USA.

Poněvadž plán J. F. Dullese a K. Adenauera na sjednocení Německa a postoj k východnímu Německu, formulovaný v Hallsteinově doktríně, se zakládal na obdobných předpokladech, je pochopitelné, že západní Německo je po USA druhou hlavní mocností, která úsilí o evropské uvolnění přijímá s rozpaky a se špatně skrývanou nechutí. Je otázka, do jaké míry a jak dlouho ještě dokáže vláda NSR svým odmítavým postojem k existujícím hranicím a k druhému německému státu fakticky vzdorovat snahám o upevnění míru a brzdit úsilí evropských národů o normalizaci mezievropských vztahů. Přestože

nelze očekávat radikální reformu bonnské zahraniční politiky, vyplývá na-proti tomu z některých dílčích opatření Kiesingerovy a Brandtovy vlády, že si i ona začíná uvědomovat nevýhodnost výlučné orientace na zaoceánského spojence, jehož politické akce jak v Asii, tak i v Evropě jsou na sestupu.

Probíhající proces postupné normalizace situace v Evropě se však v současné době nesetkává jen s odporem a nechutí některých imperialistických kruhů. Jsou i někteří politici, levicoví publicisté a vůdcové národně osvobozeneckého hnutí, kteří v té či oné souvislosti a z rozdílných pozic podrobují kritice evropské socialistické vlády a komunistické a dělnické strany za jejich kladný přístup k otázce uvolnění v Evropě. Nejčastější výchozí pozicí, z níž je tato kritika vyslovována, je požadavek maximální podpory boje vietnamského lidu proti vojenskotechnické přesile imperialistických interventů a obrany zemí nejvíce ohrožovaných imperialistickou agresí.

Jeden z takovýchto názorů, vyslovených v minulém roce, požaduje, aby socialistické země byly patřičně bdělé vzhledem ke skutečnosti, že imperialisté USA, zatímco se pokud možno zdržují zhoršování svých vztahů s velkými zeměmi, zaměřují ostří své agrese hlavně na Vietnam a zamýšlejí spolykat takové rozdělené nebo malé země, jako jsou Korea, Kuba a východní Německo, jednu po druhé. Svou pozornost by prý měly v téže době zaměřit na možnost, že imperialisté USA budou manévrovat k uvolnění evropské situace nebo k jejímu udržení v dočasném klidu, aby soustředili své úsilí na agresi v Asii. V tomto případě prý snížení napětí na jedné frontě vůbec nijak nepřispěje ke zlepšení všeobecného mezinárodního klimatu, ale naopak vytváří pro imperialisty podmínky k zintenzivnění agrese na frontě druhé, a představuje proto větší hrozbu světovému míru a bezpečnosti. V nynější situaci by prý měly být imperialistům USA zasazovány rány a jejich síly maximálně rozptýleny do všech stran a na všechny fronty světa — v Asii a Evropě, v Africe a Latinské Americe a ve všech zemích, velkých i malých — všude, kam vkročí, by měli být spoutáni na ruku a nohou tak, aby nemohli jednat svévolně.

Tato úvaha vychází při nejmenším ze dvou mylných předpokladů. Především se chybně domnívá, že jakékoliv zmírnění napětí, a tudíž i v Evropě je nevyhnutelně dílem manévrů a intrik imperialismu, jehož se národy stávají nevědomou a nic netušící obětí. Kdo takto uvažuje, dokazuje jen, že ví velmi málo o skutečné situaci v Evropě (a nejen v Evropě), jejíž národy anebo alespoň značná část širokých vrstev obyvatelstva po léta bojuje za zmírnění napětí a za snížení závislosti na USA, pro jejichž koncepcie, záměry a plány je současný vývoj v Evropě neúspěchem, a nikoli vytouženým, záměrně dosahovaným cílem.

Druhým hlavním nedostatkem citované úvahy je dogmaticko-vojenské chápání boje proti americkému imperialismu v současných podmínkách. V důsledku mechanického přenášení metod boje proti imperialismu z podmínek jiných zemí, například Vietnamu, nebo z období nejkrajnějšího vypětí studené války v Evropě, či například korejské války v Asii, jsou zcela přehlíženy nové podmínky vzniklé v posledních letech v Evropě a v jiných částech světa, za nichž boj za mír a zmírnění napětí je hlavním spojencem jakého-

koli protiimperialistického hnutí, poněvadž burcuje masy proti konkrétní dnešní politice amerického imperialismu a nepřímo výrazně ovlivňuje i postoj jeho dosavadních spojenců v atlantickém bloku, který ani agresivní kruhy USA nebudou moci dlouho přehlížet.

Jiný levicový kritik, tentokrát z pozic vůdce partyzánského osvobodeneckého hnutí, nepřímo obviňuje evropské socialistické země ze smířlivectví vůči imperialismu a z nedostatečné podpory bojujícího vietnamského lidu. Argumentuje tím, že když „imperialisté vydírají lidstvo hrozbami válkou, moudrá reakce by byla nebát se války“, a zejména vytýká socialistickým zemím, že v souvislosti s vietnamským konfliktem nepodstoupily „riziko války v celosvětovém měřítku“. Uvažuje v tom smyslu, že „snad bude nemožné vyhnout se tomuto boji nebo jeho důsledkům v celosvětovém požáru“. Ať již však k němu dojde či nikoliv, „utrpení (národů) bude stejné nebo snad dokonce ještě větší“.

Nutno si vážít hrdinství revolucionářů, ovšem jen tehdy, má-li smysl. A to musejí umět posoudit v měřítku své vlastní země, již mají znát lépe než kdokoli jiný, především oni sami. Chtějí-li sehrát úlohu revoluční avantgardy, musejí umět nanejvýš zodpovědně zvážit, zda v jejich zemi existuje revoluční situace, zda tam existují podmínky, které jim umožní rozvinout takové revoluční ozbrojené hnutí, které má opodstatněné vyhlídky na vítězství. Každý omyl, subjektivistické, voluntaristické či avanturistické uvažování při takovém hodnocení situace je nutno platit životem vlastním a těch, kteří dobrovolně a na základě svobodného vlastního přesvědčení revoluční vůdce následovali.

Revolucionáři jednoho národa, byť byli vedeni sebečistšími ideály a sebevznešenějšími pohnutkami, však v žádném případě nemají práva požadovat, aby za jejich případné omyly platily stamilióny lidí desítek jiných zemí, lidí, kteří mnohdy jejich přesvědčení nesdíleli, svými vlastními životy. A to je ve skutečnosti právě to, co tento revolucionář požaduje, když předpokládá, že socialistické země podstoupí „riziko světového požáru“ v případě, že ozbrojená revoluce v jedné zemi bude imperialismem potlačována. Pokud snad uvažuje o „světovém požáru“ v dimenzích první či druhé světové války, hluboce se mýlí. „Nebát se rizika války v celosvětovém měřítku“ ve druhé polovině šedesátých let XX. století, kdy jadernými zbraněmi disponuje řada velmocí, znamená nebát se války thermonukleární! Za takovouto „bojácnost“ se však socialistické země nesmějí stydět, mají-li skutečně na zřeteli lepší budoucnost lidstva a nechtějí-li svým případným avanturismem obrátit proti sobě hněv většiny národů, které si — ať již se to některým revolucionářům líbí či ne — nepřejí být osvobozovány bez svého souhlasu a za cenu svého zničení.

Výroky o nezbytnosti „totální“ a „globální“ „revoluční“ války za zničení „imperialistické soustavy“ ve „světové konfrontaci“ jakožto jediném východisku a o tom, že za osvobození třeba platit „jakoukoliv cenou“ a dosáhnout ho „kolektivním protiúderem“ a pomocí jakýchkoli prostředků (zřejmě tedy i nasazením jaderných zbraní), mají nebezpečně blízko ke známým teoriím

čínských dogmatiků, odsuzujícím především mírové soužití jakožto hlavní zásadu a generální linii zahraniční politiky socialistických zemí. Tyto dogmatické a sektářské názory možno stručně vyjádřit tímto řetězem argumentů: soužití je neudržitelné, poněvadž válka je nevyhnutelná jakožto forma řešení rozporů v mezinárodním třídním boji; jelikož tato válka sama o sobě je spravedlivá, je tedy chybné šířit jakékoliv iluze o míru a mírovém soužití, a měli bychom proto nastoupit kurs na spravedlivou válku, v níž budeme silnější, válku, v níž by se oběti „vyplatily“ a která by vyústila ve vítězství socialismu v celém světě.

Nebezpečnost této argumentace netkví ani tak v jednotlivých doktrínách, dogmatech a vulgarizacích, od nichž sami činští vůdcové často — zejména ve své každodenní praxi — podle potřeby upouštějí; jde spíše o záludnost logiky čínských koncepcí, které koneckonců ztotožňují světovou válku s třídním bojem, s revolucí. Jakmile však jednou dojde k tomuto ztotožnění, linie nevyhnutelnosti války se stává nezbytným závěrem pro praktickou politiku. V té chvíli se však tato linie sama opět stává zdrojem dalších mylných závěrů o iluzornosti nebo dokonce o reakčnosti politiky mírového soužití. Jinak řečeno, v okamžiku kdy někdo pokládá válku, o jejíž správnosti a spravedlivosti je přesvědčen, za nevyhnutelnou, začíná ji nutně připravovat, ať již je to jeho záměrem či ne. Je nasnadě, že při takovém přístupu socialistických zemí k otázkám války a míru by v jejich zahraniční politice nemohlo být místo pro jakákoliv dílčí opatření směřující k mírovému pozitivnímu řešení sporů a konfliktů, a tím spíše ne pro úsilí o zmírnění napětí a rozvoj mírové spolupráce mezi státy náležejícími k rozdílným společenským soustavám v měřítku celého světadílu, v daném případě evropského.

Dalším záludným propadlištěm čínské logiky je pojem „mezinárodní třídní boj“. Pro marxistu může mít jediný význam — jednotu a vzájemné sepětí všech vnitřních společenských procesů v celém světě působících k jeho revoluční přeměně. Pro čínské a s nimi spřízněné teoretiky však tento pojem ve skutečnosti znamená mechanické a svévolné přenášení zákonitostí třídního boje uvnitř dané společnosti a země do mezistátních vztahů, do zahraniční politiky socialistických zemí. Tak jako je třídní boj ve vykořisťovatelské společnosti pokládán za nevyhnutelný, je při takovém způsobu myšlení možno i válku socialistické země s kapitalistickou považovat za nezbytnou a zákonitou. Při značně svéravné a svévolné interpretaci „kapitalismu“, případně „restaurování kapitalismu“, s jakou se setkáváme u čínských teoretiků, by ani této poučky nebylo obtížné zneužít k apriornímu ospravedlnění jakékoliv války socialistické země proti zemi nesocialistické nebo zemi, která by byla za „nesocialistickou“ (nebo i „revizionistickou“) deklarována. Tedy i s přihlédnutím k tomuto nebezpečí nelze připustit směšování a matení mezinárodní války (tj. války mezi státy) s revolucí, tj. s procesem revolučního řešení společenských vnitřních rozporů vnitřními silami dané společnosti.

Jestliže zdůrazňujeme autonomnost podmínek a zákonitostí vnitřních revolučních procesů uvnitř jednotlivých společností a zemí a nepřipustnost jejich směšování s mezinárodní válkou (ať již cestou „vývozu“ kontrarevoluce nebo revoluce, či umělým rozdmýcháváním a podněcováním přerůstání občanských

válek ve světovou katastrofu), nečiníme tak proto, abychom posilovali egoistické a izolacionistické nálady a nechť k akcím solidarity s oběťmi imperialistické intervence a brutální zvůle, ale výlučně v přesvědčení, že v současné době, kdy třetina lidstva svrhla kapitalismus, kdy desítky vlád uskutečňují prot imperialistickou nebo alespoň nezávislou zahraniční politiku a i v kapitalistickém světě roste vliv socialistických a demokratických hnutí a idejí, existují ve svém celku mnohem účinnější prostředky boje proti agresivní politice imperialismu než pouze vojenské kolektivní akce socialistických států.

Uvážíme-li, že takové vojenské a ke světové válečné katastrofě nanejvýš pravděpodobně vedoucí akce by nevyhnutelně způsobily obrovské a nenapravitelné škody hmotné i morálně politické, pak naproti tomu politické tažení všech revolučních a demokratických sil rozvíjené ve skutečné akční prot imperialistické jednotě by dokázalo nejenom poskytnout účinnou podporu vietnamskému lidu, ale stalo by se i školou širokých mas k zodpovědnému chápání společenských sil a procesů současného světa. Bez této rozsáhlé výchovy k občanské angažovanosti by nadále trvalo nebezpečí, že v každém možném, stále ještě hrozícím válečném konfliktu by primitivní antikomunismus, přežívající z období studené války ještě v řadě kapitalistických a i rozvojových zemí, znovu dokázal nabýt převahy a zajistit podporu rozhodující části veřejnosti politice agrese a násilného neokolonialismu. Tažení na podporu bojujícího Vietnamu se dnes rozvíjí již v mnoha zemích, v různých formách, na různých úrovních a jsou do něho získáváni příslušníci nejrůznějších společenských sil a vrstev. V jednotlivých akcích se mnozí jeho účastníci sami zbavují svých dřívějších názorů a představ a stále těsněji se stávají pevnou součástí rostoucí fronty pokrokových sil.

Vytvoření této nejširší fronty boje a správné zaměření jejích akcí je však podmíněno i jasným vymezením charakteru války ve Vietnamu, možného okruhu vnějších spojenců vietnamského lidu i dopadu zmírnění napětí v Evropě na zahraniční politiku imperialismu, především Spojených států. Na prvním místě je třeba otevřeně konstatovat, že tato válka není vedena za dalekosáhlé, utopické a v dnešní etapě vývoje nedosažitelné cíle, není bojem za nastolení moci dělnické třídy — té či oné formy diktatury proletariátu — uvnitř země, nebo bojem za zničení imperialismu v současném světě v tom smyslu, že by měla rozpoutat řetězovou reakci „lidových revolučních válek“. Pro takovou „světovou revoluční válku“ v dnešním světě nejsou podmínky, pokud ovšem nehodláme za skutečnost považovat více než smělá tvrzení čínských propagandistů o vysoké revolučnosti 95 % všeho obyvatelstva světa.

Podle dokumentů Národní fronty osvobození jižního Vietnamu jest to boj za nezávislost, demokracii, mír a neutralitu. Jest to válka národně osvobozenecská, vedená za právo na sebeurčení, za národní nezávislost a svrchovanost. Jinými slovy, jest to boj proti sabotérům ženevských dohod, proti vměšování USA do vnitřních záležitostí jižního Vietnamu a s ním spjaté agresi USA vůči Vietnamské demokratické republice, proti pokusu USA nastolit násilím a v rozporu s vůlí zdrcující většiny obyvatelstva svůj neokolonialistický režim v jižním Vietnamu. Tento demokratický (národně osvobozenecský), široce po-

jatý charakter boje vietnamského lidu mu umožňuje nespolehat se výlučně jen na své vlastní zbraně, ale počítat i s podporou širokého okruhu vnějších demokratických spojenců, kteří svým rostoucím politickým tlakem budou vyvažovat masově nasazovanou americkou vojenskou techniku, působit k izolaci agresivních kruhů USA a nutit je k přijetí spravedlivých vietnamských požadavků při nezbytném konečném politickém řešení konfliktu. Čistě vojenské řešení konfliktu je těžko představitelné: ani americký imperialismus nedokáže natrvalo zlomit odpor lidu, který již po celá desetiletí svými činy dokazuje své odhodlání žít svobodně, ani ozbrojený lid nedokáže zahnat do moře půlmilionový expediční sbor. Řešení třetí — eskalace vedoucí ke světové thermonukleární válce, která by nezadržitelně vedla k nukleárnímu zpusťování přinejmenším jak Vietnamu, tak i USA — by pro žádnou z bojujících stran nebylo řešením, ale sebevraždou.

Z hlediska jak vietnamského lidu, který je každodenně vystaven barbarským útokům amerických zbraní hromadného ničení, tak i národů celého světa, ohrožovaných další eskalací s perspektivou jaderné války, je však základní otázkou, zda je možno v poměrně krátké době přinutit americký imperialismus společnou akcí k zastavení intervence. Na tuto otázku by bylo možno dát jednoznačně kladnou odpověď, kdyby fronta revolučních sil postupovala alespoň v podpoře vietnamského lidu jednotně, kdyby její nejvýznamnější asijský člunek — Čínská lidová republika — nespatořovala ve vytoužených „lidových revolučních válkách“ hlavní nástroj své národní velmocenské politiky a v boji vietnamského lidu nikoliv boj za národní sebeurčení a nezávislost, ale svůj hlavní prostředek k její realizaci. Tohoto hlubokého rozporu v chápání charakteru a cílů boje vietnamského lidu přirozeně v nejširší míře využívá americký imperialismus, poněvadž si je plně vědom toho, že právě nereálnost a neopodstatněnost čínských koncepcí zbavují Čínu jak účinné podpory ostatních socialistických zemí, tak i většiny zemí „třetího světa“.

Přes velmi nepříznivou okolnost, že čínská zahraniční politika je činitelem fakticky ztěžujícím, brzdícím a oddalujícím porážku imperialistických intervencí ve Vietnamu, jsou sama koncepce a cíle špinavé války USA natolik primitivistické, barbarské, anachronické a v rozporu jak se zájmy většiny národů a států i rozdílných společenských soustav, tak i s celkovými tendencemi a zákonitostmi postupující demokratizace soudobých mezinárodních vztahů, že nutně narážejí na rostoucí odpor a ukazují se stále zřetelněji neúnosnými i pro tak bohatou, technicky vyvinutou a vnitropoliticky zaostalou supervelmoc, jakou jsou Spojené státy. Jejich setrvávání na kursu vedoucím k další eskalaci musí nutně vyvolávat rostoucí odpor nejen již socialistických zemí a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, ale i národů „třetího světa“, které při své stále výraznější orientaci na vlastní emancipaci nemohou připustit, aby hrubá vojenská síla kterékoliv velmoci byla konečným kritériem a korektivem jejich národních zájmů a potřeb. Neméně výrazný je i růst vlivu donedávna krajně slabých mírových a demokratických opozičních sil v samých USA. Tyto síly, zahrnující dosud převážně intelektuální kruhy, si uvědomují, jaké nebezpečí hrozí liberálně demokratickým institucím jejich země v souvislosti se šovinismem, rasismem, antikomunismem a jinými reakč-

ními politickoideologickými vlivy plozenými křečovitou snahou vládnoucích reakčních a militaristických kruhů dosáhnout za jakoukoliv cenu vojenského rozhodnutí v jihovýchodní Asii.

Zahraněčně politický a vojenský avanturismus Spojených států se nakonec nemůže neprojevit ani ve sféře, která je životně důležitou základnou jejich mezinárodní autority a vlivu — v oblasti jimi pracně vybudovaného a udržovaného atlantického seskupení. Zejména v západní Evropě roste v důsledku upevnění její hospodářské stabilizace a nezávislosti nechuť většiny vlád nechávat se v rozporu s vlastními zájmy zavlékat samozvaným četníkem světa do válečných konfliktů a dobrodružství. Na postoj vlád značně působí i myšlení a cítění prostých lidí, kteří na rozdíl od většiny obyvatelstva Spojených států poznali hrůzy války z vlastní zkušenosti a začínají si uvědomovat svou schopnost jejich opakování včas zabránit. Také v Evropě se v důsledku své zahraniční politiky USA dostávají postupně do rostoucí politické a morální izolace, které se marně pokoušejí předejít, ať již svou snahou podřídit proces obnovování evropské jednoty svým atlantickým koncepcím, anebo zdánlivě dobromyslnou politikou vůči Evropě východní.

Vrátíme-li se s vědomím všech těchto souvislostí k výše citovanému požadavku, aby socialistické země „zasazovaly imperialismu USA rány“ mařením evropského uvolnění, ukazuje se nám ještě zřetelněji jeho scestnost. Socialistické země musejí s plnou znalostí situace rozlišovat mezi dvěma rozdílnými jevy. Jedním je Johnsonova taktika „budování mostů“ vůči východní Evropě, motivovaná mimo jiné snahou vrazit klín mezi bojující Vietnam a hlavní průmyslový potenciál socialistické soustavy v Evropě — tu je třeba rozhodně odmítnout. Bylo by proti tomu hrubou politickou chybou, kdyby socialistické země nerozvíjely mírovou hospodářskou spolupráci a neusilovaly o budování základů evropské bezpečnosti s těmi evropskými kapitalistickými zeměmi, které se vietnamského dobrodružství neúčastní a stále zřetelněji se od něho distancují.

Jestliže je tedy snahou USA docílit rozkolu mezinárodního komunistického hnutí a socialistické soustavy a jestliže čínští předáci odmítáním akční jednoty na pomoc Vietnamu tomuto rozkolu a rozšiřování americké agrese ve Vietnamu ve skutečnosti napomáhají, je na druhé straně budování evropské bezpečnosti a rozšiřování spolupráce akcí, která je v rozporu se zájmy USA v Evropě, poněvadž vytváří příznivější podmínky jak pro rozvoj socialistických zemí, tak i západní Evropy a snižuje — politicky i hospodářsky — její závislost a sepětí se Spojenými státy.

Umělé, zřejmě bezprostředně nezdůvodnitelné zostřování napětí v Evropě ze strany evropských socialistických zemí by posloužilo nepřátelům socialismu, zbavilo jej jeho potenciálních přátel a spojenců a nakonec i podstatně přispělo k utužení Atlantického paktu, k překonání jeho vnitřních slabostí a rozporů, a tím i k obnovení závislosti západní Evropy na USA, poněvadž by jen potvrdilo jejich tezi o „neměnné agresivnosti komunismu“, již jsou údajně v zájmu „svobodného světa“ nuceny čelit ve Vietnamu a na Dálném východě vůbec.

Zmírňování napětí v Evropě jako cílevědomá politika socialistických zemí

je — naproti tomu — názorným důkazem, že socialistické státy jsou mírumilovné a pouze tehdy, stanou-li se -- jako vietnamský lid — obětí brutálního imperialistického útoku, tj. pouze v případě, že jim je obranná válka vnucena, sáhnou ke zbraním. Tato politika socialistických zemí brání obnovení studené války, za níž by se opět Spojené státy staly všeobecně respektovaným vůdcem kapitalistického světa a mohly mobilizovat jeho politické, hospodářské a vojenské síly do boje proti vietnamskému lidu a dalším národům usilujícím o upevnění vlastní nezávislosti, a napomáhá postupující izolaci agresivních vládnoucích kruhů USA, a tím i připravuje příznivější podmínky pro politické, mírové řešení vietnamského konfliktu.

Evropa, obzvláště uspořádá-li své vlastní vnitřní vztahy, může podstatně přispět i k řešení problémů ostatního světa, především jeho neblahého dědictví po kolonialismu v oblasti hospodářské zaostalosti. Musí si ovšem jakožto druhé nejvýznamnější centrum vyspělých výrobních sil a soudobé vědy a techniky být dobře vědoma nejenom zodpovědnosti bývalých metropolí za dnešní stav nevyvinutých oblastí, ale i svého prvořadého zájmu na budoucím mírovém vývoji světa.

Řada předních znalců podmínek rozvoje „třetího světa“ došla shodně k závěru, že astronomické částky nezbytné k zajištění tohoto rozvoje mohou být pro tento účel uvolněny jedině v důsledku rozsáhlého odzbrojení. Při zajišťování trvalé mírové mezinárodní spolupráce je proto nutné, aby socialistické země i ostatní pokrokové síly se za uskutečnění tohoto dvojediného úkolu důsledně zasazovaly.

Neméně významným, klíčovým faktorem řešení základních problémů nevyvinutých zemí je národně osvobozené hnutí, likvidující politické a institucionální zábrany jejich rozvoje a usilující o podstatnou změnu jejich přeživších se ekonomických a sociálních struktur. Jestliže americký imperialismus tuto skutečnost popírá — a jeho vietnamská intervence je toho drastickým důkazem —, tím dříve se zdiskredituje a odhalí v očích většiny lidstva. V rámci rodících se nových mezevropských vztahů je však nutno této skutečnosti věnovat prvořadou pozornost. Čím důsledněji se tak stane, tím dříve bude možno rozšířit principy nevměšování, mírového soužití a konstruktivní spolupráce z Evropy i na země „třetího světa“, jejichž dnešní propastně sociálně ekonomické rozpory jsou stálým zdrojem vnitřních a místních konfliktů a často i mezinárodního napětí. Demokratizace mezinárodních vztahů a celkové uvolnění napětí v Evropě mohou i v tomto směru sehrát velmi pozitivní úlohu.